

Kan soldater bruges i pædagogisk arbejde?

Vold og trusler var en del af dagligdagen i arbejdet med tre voldsomme beboere i det gamle Viborg Amt. For to år siden valgte ledelsen at ansætte soldater som sikkerhedspersonale. Antallet af magtanvendelser faldt. Men har soldater en berettigelse på en specialpædagogisk arbejdsplads?

Af Dorte From, pædagog, cand. scient. soc. og tidligere udviklingsmedarbejder i Viborg Amt

Fra Videns- og boenheden Møgelkærvej i Viborg drives projekter for udviklingshæmmede voksne, der på grund af særlige vanskeligheder, udviser en problemskabende adfærd. Det er mennesker, som af forskellige årsager ikke magter at udtrykke behov, vrede, angst eller frustrationer på acceptabel vis. I stedet tyr de til vold og trusler. For to år siden steg magtanvendelserne, voldsindberetningerne og sygefraværet voldsomt. Da den enkelte beboer og medarbejder samtidig begyndte at mistrives, var det nødvendigt at »gøre noget«. Ledelsen valgte en strategi, der var både kontroversiel og utraditionel: At ansætte professionelle soldater som sikkerhedspersonale.

Soldaternes opgave

Filosofien bag ansættelsen var enkel: Soldater har i deres job ofte stået i farlige og direkte livstruende situationer og derfor vil mødet med udadreagerende beboere ikke skabe samme angst hos dem, som det gør hos personalet. Ydermere er de uddannede til at foretage en fastholdelse eller en frigørelse uden at gøre skade på hverken modparten eller sig selv.

Soldaternes opgave var klart defineret: De skulle sikre det pædagogiske personales arbejdsro samtidig med, at de skulle skabe tryghed for beboerne. Deres opgave var alene at understøtte det pædagogiske arbejde via deres tilstedeværelse, og enhver indgriben skulle ske efter anmodning fra pædagogerne.

Konkret indebærer det, at soldaterne altid forholder sig loyalt til den pædagogiske plan, at de spejler pædagogerens handlinger og understøtter dem, og at de altid lader pædagogen »føre ordet«.

Soldaterne på arbejde

Soldaterne skabte hurtigt en mærkbar forandring med færre magtanvendelser og trusler. Beboerne begyndte

også at trives bedre. Medarbejderne oplevede, at beboerne så soldaten som »deres mand«. Som et menneske, der hjalp dem med at undgå uhensigtsmæssig og voldelig adfærd, og som accepterede dem og holdt af dem, trods deres voldsomme adfærd. For pædagogerne betød brugen af soldater som sikkerhedspersonale, at de fik mulighed for at genskabe en relation til beboerne, hvor angst ikke længere var en barriere for at kunne handle fagligt bevidst.

Soldat som daglig kontaktperson

Den ene beboer viste imidlertid hurtigt, at han ikke magtede, at der var to personer omkring ham i stedet for kun en pædagog. Sikkerheden blev prioriteret og konsekvensen blev, at det idag er en af soldaterne, der har ansvaret for at gennemføre den daglige struktur og aktiviteter sammen med beboeren. Han refererer hele tiden til pædagogerne, som stadig har hovedansvaret for planlægningen af tilbuddet. Der holdes planlægningsmøder mellem pædagoger og de soldater, der har den daglige kontakt med beboeren, og soldaterne får også supervision.

Evaluering af projektet

Hos ledelse og samarbejdspartnere opstod der et ønske om at undersøge den særlige konstruktion af soldater som sikkerhedspersonale nærmere. Hvilke kompetencer har soldater? Ser de anderledes på magtsituationer? Kan de overhovedet indgå i en ordentlig relation med udviklingshæmmede mennesker? Evalueringen forløb fra januar til november 2006. Vi valgte at lave et casestudy, hvor vi evaluerede med brug af forskellige data som magtanvendelsesindberetningerne, deltagende observationer af soldaternes møde/kommunikation med beboerne og kvalitative interviews med soldater, pædagoger og ledelse.

Resultat

Evalueringen viste, at soldater har kompetencer, der kan bruges i en pædagogisk verden, og at soldater og pæda-

goger kan samarbejde konstruktivt med gode resultater til følge. Det skyldes bl.a. følgende forhold:

1) Fravær af angst

Det mest iøjnefaldende i evalueringen af projektet var den måde, hvorpå soldaterne møder de voldsomme beboere. Fordi soldaterne ikke er præget af angst, kan de udstråle en helt grundlæggende lyst til samværet. Man kan se at når beboeren spejler sig i positive og tydelige forventninger, fx når soldaten bliver stående og udstråler interesse og ro selv om beboeren er truende, så forærer han faktisk beboeren andre handleredskaber end volden og truslerne.

2) Objektivitet

Soldaterne går meget objektivt til opgaven; både i skrift, tale og handling. Når de beskriver en konkret situation, tager de ikke stilling til retfærdighed eller skyld; hverken hos medarbejderne eller beboerne. Deres fokus er alene på situationen: hvad sker der, og hvad kan ændres for at imødegå lignende situationer? De påvirkes ikke af trusler og oplever ikke, som mange pædagoger, at beboeren »går efter at ramme dem«, eller at de ikke selv slår til. Soldaterne reagerer tilsyneladende på det de ser; i langt højere grad end på en tolkning af situationen.

3) Samarbejdet

Samarbejdet mellem soldaterne og pædagogerne er båret af klare aftaler om fordeling af ansvar og af en stor respekt for hinandens kompetencer. Soldaterne foreslår i samarbejdet andre måder at agere på og mødes heri med positiv interesse af pædagogerne. Men soldaterne overlader det pædagogiske ansvar til pædagogerne og stiller ikke spørgsmål ved deres kompetence hertil. Pædagogerne oplever forslag og spørgsmål fra soldaterne, som udtryk for interesse og vilje til at udvikle sig i arbejdet. De siger, at soldaternes tilstedeværelse gør, at de tør bruge deres faglighed og indgå i et samarbejde med beboerne.

4) Funktionerne skal adskilles

Evalueringen viste, at der er en risiko for, at der over tid sker en sammenblanding af sikkerhedsfunktionen, omsorgsfunktionen og det pædagogiske ansvar, hvor soldaterne langsomt adopterer den pædagogiske tilgang. Det er ikke i sig selv negativt, men det kan få uheldige konsekvenser, hvis fokus på sikkerheden dermed svækkes, eller hvis pædagogerens mulighed for at forblive i deres position forringes. Det bør imødegås ved at:

- uddanne sikkerhedspersonalet i diagnoser og forståelse for mennesket bag den problemskabende adfærd og i nødvendigheden af at fastholde opdelingen i sikkerhedsarbejde og pædagogisk arbejde
- faglig supervision
- planlægningsmøder

Når soldaterne arbejder som sikkerhedspersonale, er det derfor vigtigt hele tiden at kunne dokumentere en fortsat

nødvendighed af denne særlige indsats og at følge op på ansvarsfordelingen.

Soldaterne fortsætter

Der er ikke umiddelbart nogen planer om, at soldaterne skal ophøre i sikkerhedsfunktionerne. Evalueringen påpeger et forhold, som ikke er nyt, men helt centralt: At mennesker bliver bedre i stand til at indgå i et positivt samspil med omverdenen, når de i trygge rammer oplever at blive anerkendt og respekteret for det, de er. Det eneste nye er, at det er soldater, der løser opgaven — ud fra en filosofi om, at de har kompetencerne.

Modellen som inspiration

Evalueringen viste, at den enkelte pædagog kan klædes bedre på ved at uddannes i håndtere problemskabende adfærd. Den viste også at soldaterne ikke kun er rigtig gode til opgaven pga. deres uddannelse. Mindst lige så væsentlig er deres tilgang til beboerne. De synes om og viser interesse for beboernes liv. Derfor kan man ikke konkludere, at soldater er de eneste, der kan løse opgaven, men at de soldater, vi har mødt, gør det fantastisk godt. Modellen kan helt sikkert være en inspiration til at udvikle den gode praksis i det faglige arbejde med mennesker, der har problemskabende adfærd. ■

Dorte From arbejder i dag som pædagogisk konsulent på Sødisebakke i Region Nordjylland

Bo og videnheden på Møgelkærvej i Viborg hører i dag under Region Midtjylland. Siden 2004 har de ansat soldater som sikkerhedspersonale i relation til projekter med voksne psykisk handicappede med en meget udadreagerende adfærd.

Magtanvendelserne faldt på knap to måneder fra omkring 10 til 1-2 om måneden. Samtidig faldt truslerne mod personale og andre beboere.

Status på projekterne er:

- Projekt 1 er givet tilbage til oprindelig driftsherre.
- Projekt 2 fortsætter som en form for enkeltmandsprojekt.
- Projekt 3 fortsætter med soldater som beboerens primære kontaktperson.

I øjeblikket er man ved at starte et nyt projekt op.

Rapporten »Konflikthåndtering i pædagogisk virksomhed – når soldater arbejder sammen med pædagoger« af Cecilie Bromand, Lene Sterner og Dorte From kan downloades på www.kvalitetsdatabasen.dk